

การเลี้ยงไส้เดือนบนแปลงผักกกระ
โดยอาจารย์ชาติรี ต่วนศรีแก้ว

บรรยายในงานมหกรรม “รักษัทรพยากรไทย” ในวันที่ 2 เมษายน 2564

การจัดการดินในการทำเกษตร ถือเป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาดินเสื่อมโทรม ดินเค็ม ดินเปรี้ยว ฯลฯ จึงต้องมีการจัดการดินก่อนการเพาะปลูก การปรับปรุงบำรุงดินก็ทำได้ยาก ใช้ต้นทุนสูง

การยกแคร่เพื่อปลูกผัก เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการปลูกผักในบริเวณที่ไม่ นอกจากจะสามารถปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับพืชได้แล้ว ยังมีข้อดีอีกหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการลดการระบาดของโรคแมลง ศัตรูพืช วัชพืช ทำให้สามารถจัดการกับแปลงผักได้ง่ายขึ้น แต่มีข้อเสียคือ เมื่อปลูกไประยะหนึ่ง พืชจะเจริญเติบโตช้า เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง จึงต้องเปลี่ยนดินในแคร่ ดังนั้นการเลี้ยงไส้เดือนบนแปลงผักกกระจึงเป็นนวัตกรรมในการปลูกผักอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยลดแรงงาน ทำให้ไม่ต้องเปลี่ยนดินภายในแคร่

ก่อนจะเลี้ยงไส้เดือนในแปลงผัก จะต้องทำความรู้จักกับนิสัยของไส้เดือนก่อน ซึ่งไส้เดือนเป็นสัตว์ใต้ดินที่สร้างปุ๋ยให้กับพืช พรวนดินให้มีความร่วนซุย ไส้เดือนนั้นมีหลากหลายสายพันธุ์มีนิสัยแตกต่างกัน เช่น สายพันธุ์ AF สายพันธุ์ Tiger

worm สายพันธุ์ซีตาแร่ สายพันธุ์ Blue worm เป็นต้น

ไส้เดือนที่มักพบบริเวณบ้านจะเป็นไส้เดือนไทย ลำตัวสีเทาเป็นพันธุ์ที่หากินลึกมูลน้อย ขยายพันธุ์ช้า และชอบหนี จึงนิยมเลี้ยงสายพันธุ์ AF ซึ่งเป็นไส้เดือนพันธุ์ต่างประเทศที่กินเร็ว ขี้ถ่ายจำนวนมาก และขยายพันธุ์ได้ดี นิสัยของไส้เดือนคือชอบอยู่ในที่มืด ขึ้นแฉะโดยตอนกลางวันไส้เดือนจะลงไปอยู่ใต้ดินเพราะกลัวแสง แต่ตอนกลางคืนจะขึ้นมาหากินและขี้ถ่ายบริเวณด้านบน

การเลี้ยงไส้เดือนในแคร่ผักจะผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนซึ่งมีธาตุอาหารมากมาย ทั้งไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม และยังสามารถจำหน่ายมูลไส้เดือนหรือสายพันธุ์ไส้เดือนในอนาคตได้อีกด้วย โดยขั้นตอนการเลี้ยงไส้เดือนในแคร่ผักมีวิธีการดังนี้

อาหารของไส้เดือน

อาหารของไส้เดือนใช้เพียงมูลวัวแห้งก็สามารถเลี้ยงไส้เดือนได้ โดยนำขี้วัวแห้งแช่ในน้ำประมาณ 5-7 วัน และเปลี่ยนน้ำ 2 ครั้ง เมื่อเห็น

ว่ามูลวัวเปียกแล้ว ก็สามารถนำไปใส่ในแคร่ได้ โดยไม่ต้องทำให้แห้ง

ลักษณะขี้วัวแห้งที่แช่น้ำทิ้งไว้ 5-7 วัน

การยกแคร่ปลูกผัก

การทำแคร่ผัก สามารถนำวัสดุเหลือใช้ภายในบ้านมาทำได้ โดยจะคำนึงถึงการใช้งานและความแข็งแรงของแคร่ผักด้วย การทำแคร่ผักมีวัสดุและขั้นตอนการทำดังนี้

วัสดุ

1. ท่อนไม้ หรือท่อเหล็ก
2. กระเบื้องลอนคู่
3. ไม้ฝา ขนาดกว้าง 8 นิ้ว

ขั้นตอนการทำ

1. นำท่อนไม้หรือท่อเหล็กมาทำเป็นขาแคร่ โดยให้สูงจากพื้นประมาณ 70 เซนติเมตร หรือในระดับที่สามารถทำงานได้สะดวกโดยขาแคร่แต่ละเสาจะต้องห่างกัน 1 เมตร
2. นำกระเบื้องลอนคู่ 2 แผ่น (1 แผ่น กว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 120 เซนติเมตร) มาวางคู่กันเพื่อให้ได้ขนาดแคร่ กว้าง 100 เซนติเมตร ยาว 120 เซนติเมตร หากต้องการแคร่ขนาดใหญ่ขึ้น ให้ต่อแปลงให้ยาวขึ้นตามความต้องการ
3. นำไม้ฝาขนาดกว้าง 8 นิ้ว มากั้นเป็นขอบแคร่ เพื่อป้องกันวัสดุภายในแคร่ไหลออก

การเลี้ยงไส้เดือนบนแปลงผักยกแคร่

เมื่อได้พันธุ์ไส้เดือนที่เหมาะสม รู้วิธีการทำอาหารไส้เดือน และมีแคร่ผักแล้วขั้นตอนต่อไปคือการเลี้ยงไส้เดือนในแคร่ผัก โดยมีเทคนิคในการปลูกเล็กน้อย เพื่อให้ทำงานง่าย และไม่ต้องเปลี่ยนดินภายในแคร่ผัก ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. นำมูลวัวที่แช่น้ำไว้แล้ว (อาหารไส้เดือน) ใส่ลงไปในแคร่
2. นำไส้เดือนพันธุ์ที่ต้องการปล่อยลงไป ในแคร่ผัก
3. ปลูกผักในกระถาง และนำมาไว้ในแคร่ตามระยะห่างที่เหมาะสม
4. เมื่อปลูกเรียบร้อยแล้ว ไม่ต้องใส่ปุ๋ยเพิ่มเติม แต่ให้คอยสังเกตมูลวัวและมูลไส้เดือนในแคร่ผักอยู่เสมอ

5. เมื่อมูลไส้เดือนมีปริมาณมาก และมูลวัวที่ใส่ลงไปยุบลง ให้นำมูลไส้เดือนออกไปขาย และเติมมูลวัวแช่น้ำลงไปเพิ่มเพื่อเป็นการเพิ่มอาหารให้แก่ไส้เดือน และยังได้มูลไส้เดือนอีกด้วย

พืชที่ปลูกในแคร่ด้วยนวัตกรรมนี้จะได้อาหารจากมูลวัวและมูลไส้เดือนไปพร้อม ๆ กัน เมื่อผักเจริญเติบโตและเก็บผลผลิตไปแล้ว ก็นำกระถางผักที่จะปลูกใหม่เข้ามาเปลี่ยน ซึ่งถือเป็นการสับเปลี่ยนดินปลูกไปในตัวโดยไม่ต้องยกที่ละมาก ๆ

ไม่ควรใช้กระถางใหญ่เกินความจำเป็น เพราะจะทำให้หนักเวลาเปลี่ยนกระถางปลูกพืชรอบใหม่

นอกจากรูปแบบการเลี้ยงไส้เดือนบนแปลงผักยกแคร่แล้ว ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบอื่น ๆ ได้อีกด้วยไม่ว่าจะเป็น

- การปลูกผักในกระถางแล้วนำไปวางซ้อนไว้ในกะละมังที่เลี้ยงไส้เดือน

- การนำตะกร้าที่ใช้เลี้ยงไส้เดือนใส่ไว้ในถังที่เจาะรูข้างถังเพื่อปลูกผัก

จะเห็นได้ว่ามีนวัตกรรมในการเลี้ยงไส้เดือนร่วมกับการปลูกผักบนแคร่และนวัตกรรมต่าง ๆ ให้ได้เรียนรู้มากมาย การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาทางการเกษตร จะทำให้ทำการเกษตรได้ง่ายขึ้น สะดวก ประหยัดต้นทุน และยังสามารถสร้างรายได้เสริมได้อีกด้วย